

Zisťovanie sebaobrazu (self-conceptu) koordinátora prevencie drogových závislostí a iných sociálno-patologických javov v podmienkach Slovenska

Roman Božík

Abstrakt

Autor v štúdii prezentuje čiastkové výsledky výskumu, ktorý bol realizovaný na Slovensku medzi koordinátormi prevencie drogových závislostí a iných sociálno-patologických javov. Výskum bol zameraný na zisťovanie sebaobrazu (self-conceptu) funkcie koordinátora prevencie. Vzhľadom na výskumnú vzorku výskum prináša predovšetkým adaptovanie nového výskumného nástroja, ktorý by mohol byť aplikovaný i v podmienkach Českej republiky pri zisťovaní sebaobrazu funkcie metodika školskej prevencie. Výskum je i naďalej realizovaný.

Kľúčové slová: koordinátor prevencie, sebaobraz.

Determining the self-concept of coordinators for drug addiction prevention and other social and pathological problems in the context of Slovakia

Abstract

In this study, the author presents the partial results of research carried out in Slovakia among coordinators for drug addiction prevention and other social and pathological problems. The research was focused on determining the self-concept of the function of prevention coordinator. As a result of the research sample, the research mainly shows the adaptation of a new research tool which could be applied in the conditions of the Czech Republic to determine the self-concept of the position of methodologist for school prevention. The research is still ongoing.

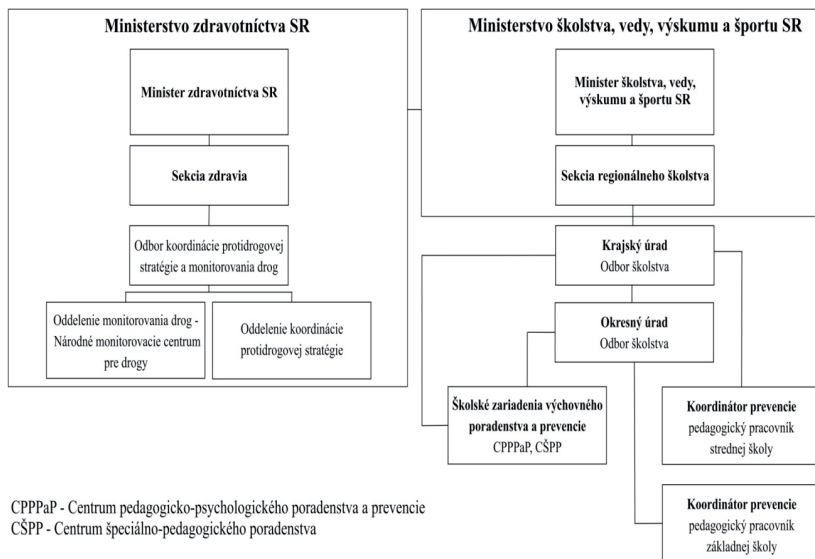
Key words: prevention coordinator, self-concept.

Úvod – teoretické východiská štúdie

Koordinátor prevencie drogových závislostí a iných sociálno-patologických javov na Slovensku je v zmysle zákona č. 317/2009 Z. z. O pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch, pedagogický zamestnanec – špecialista, ktorý v spolupráci s celým pedagogickým kolektívom a zamestnancami školy, koordinuje preventívne aktivity v škole, ktoré predchádzajú sociálno-patologickým javom alebo ich eliminujú. Na rozdiel od Českej republiky, na Slovensku koordinátori prevencie nemusia absolvovať povinné vzdelávanie vo forme špecializovaného 250hodinového kurzu. Ich práca je preto založená na vlastnej aktivite a snahe samostatného napredovania. Koordinátormi prevencie sú v základných školách učitelia, ktorí absolvovali prípravu počas vysokoškolského štúdia, alebo tí, ktorí si doplnili vzdelanie až počas výkonu svojho povolania. Funkcia koordinátora prevencie je na Slovensku mentorovaná dvoma ministerstvami (schéma 1).

Schéma 1

Grafické znázornenie schémy systému prevencie v SR

Koordinátor prevencie drogových závislostí a iných sociálno-patologických javov je do funkcie menovaný riaditeľom školy. Jednou zo zásadných úloh koordinátora prevencie je vypracovávať každoročný plán jednotlivých preventívnych aktivít, ktoré sa budú na konkrétnej škole realizovať (tzv. plán prevencie) v súlade s profiláciou školy a v súlade s Národným programom boja proti drogám.

Koordinátormi prevencie sa stávajú i učitelia, ktorí túto pozíciu chápú ako „nutné zlo“ k doplneniu svojho úväzku v škole (pozri Božík, 2017). Samozrejme sú aj takí, ktorí pozíciu koordinátora vykonávajú z vlastného presvedčenia. V praxi o koordinátorov prevencie nejavi nik záujem, nesleduje ich odborný vývoj. I preto nás zaujímalo, čo vlastne vedie učiteľov základných škôl k tomu, aby sa stali koordinátormi prevencie, prečo v tejto pozícii pôsobia, a čo všetko na ich pôsobenie vo funkcii vplyva. Tieto otázky nás viedli k sledovaniu osobného sebaobrazu koordinátorov prevencie.

Self-concept (sebaobraz, sebaopätie) chápeme ako mentálnu interpretáciu Ja, ktorá je uložená v pamäti ako znalostná štruktúra, ktorá sa formuje v procese interakcie človeka so sociálnym prostredím (Blatný, 2001). Sebaobraz je vlastne súhrnom názorov, ktoré človek má vo vzťahu k sebe samému, v tomto kontexte je to i súhrn pocitov, ktorými prežívame spokojnosť alebo nespokojnosť so sebou. Sebaobraz v sebe zahŕňa i uvedomovanie si vlastných osobných charakteristík, často skreslených alebo

štylizovaných (bližšie Atkinson, 2003, Andrews, J. A. & Duncan, S. C., 1997, Wiegerová, 2012). Tie majú za cieľ vyvolať o sebe v druhých určitý dojem. A práve sebaopätie, resp. sebaobraz koordinátorov prevencie, jeho zisťovanie a analyzovanie bolo predmetom nášho výskumu, ktorého čiastkové výsledky predkladáme.

1 Metodológia výskumu

Cieľom výskumu bolo zistiť, aký je sebaobraz, osobné presvedčenie a sebahodnotenie funkcie koordinátora prevencie drogových závislostí a iných sociálno-patologických javov v základných školách SR. Chceli sme vedieť, aké má vnímanie svojho postavenia cez prizmu statusu koordinátora, spolupráce s pracovníkmi školy a motivácie k výkonu svojej funkcie.

Vzhľadom na potenciálnu relevantnosť premenných sme stanovili len jednu empirickú hypotézu:

HYP: Medzi mužmi a ženami existuje štatisticky významný rozdiel vo väčšine zložiek dotazníka sebaobrazu koordinátora.

1.1 Výskumný nástroj a jeho adaptácia

Ako výskumný nástroj sme použili škálový dotazník. V porovnaní sa dotazníkom zloženým z otázok a voliteľných odpovedí takýto dotazník poskytuje lepšie štatistické možnosti.

V prvom kroku sme stanovili zložky dotazníka:

1. Percepcia statusu koordinátora/školského metodika prevencie – ako si koordinátor/ školský metodik prevencie myslí, že jeho funkciu vníma jeho okolie (rodičia, spolupracovníci, žiaci a pod.).
2. Spolupráca s pracovníkmi školy – ako koordinátor/školský metodik prevencie hodnotí úroveň spolupráce s ostatnými pedagógmi v rámci školy, v ktorej pôsobí.
3. Motivácia k funkcii koordinátora/školského metodika prevencie – hodnotenie vlastnej motivácie k výkonu tejto funkcie a svojich možností kariérneho rastu.
4. Pozitívne hodnotenie vlastnej práce – vlastné sebahodnotenie výkonu funkcie koordinátora/školského metodika prevencie.
5. Limity vplyvu vlastnej práce – sebahodnotenie vlastného pôsobenia vo svojej funkcii z ohľadom na určité faktory.

Pri tvorbe škál sme použili Likertovu škálu pozostávajúcu z výroku a numerickej stupnice, ktorá mala 5 polôh. Na tejto stupnici koordinátor prevencie vyjadril stupeň svojho súhlasu/nesúhlasu s výrokom:

Výrok	1	2	3	4	5
	Vôbec nesúhlasím	Nesúhlasím	Aj súhlasím aj nesúhlasím	Súhlasím	Rezolútne súhlasím

Zostavili sme dotazník, ktorý mal 50 výrokov.

Dáta z Excelu boli prekódované tak, aby všetky výsledky zodpovedali škále 1–5, tak, že 1 bolo najmenej priaznivé hodnotenie a 5 bolo najviac priaznivé hodnotenie. Keďže niektoré položky mali negatívne znenie (napr. pol 47, 3, 19, 16 a pod.), bolo ich potrebné prepólovať. Po prekódovaní sa hodnota 1 stala hodnotou 5, hodnota 2 hodnotou 4 atď. Toto je bežný postup zmeny polarizácie škál.

1.2 Reliabilita dotazníka

Bola zistená reliabilita jednotlivých zložiek dotazníka pomocou Cronbachovej Alfy. Položky v rámci každej zložky dotazníka boli korelované vzhľadom k ostatným položkám danej zložky (item-total correlation). Položky, ktoré mali nízku alebo dokonca negatívnu koreláciu, boli zo zložky vylúčené. Tak sa dosiahlo dostatočne homogénne zloženie zložky dotazníka, t.j. zložka mala vhodnú reliabilitu. Tým sa však aj počet položiek v dotazníku znížil z pôvodných 50 na 26. Finálny dotazník ma teda 26 škál.

Zloženie dotazníka je nasledovné:

Názov zložky	Počet položiek	Reliabilita Alfa
Percepcia statusu koordinátora	7	0,897
Spolupráca s pracovníkmi školy	4	0,834
Motivácia k funkcii koordinátora	7	0,917
Pozitívne hodnotenie vlastnej práce	4	0,602
Limity vplyvu vlastnej práce	4	0,624

Prvé tri zložky dotazníka majú reliabilitu požadovanú pri profesionálnych výskumných nástrojoch. Ďalšie dve zložky majú reliabilitu nižšiu, a to hlavne kvôli malému počtu položiek. V metodológii je známe, že počet položiek v zložke hrá významnú úlohu pri jej reliabilite. I vzhľadom na reliabilitu okolo 0,60 považujeme reliabilitu posledných dvoch zložiek dotazníka za dostatočnú na účely nášho výskumu, ktorý nemá reprezentatívnu ambíciu.

Konečné znenie dotazníka po skrátení:

Použitá škála: 1 vôbec nesúhlasím; 5 rezolútne súhlasím

PERCEPCIA STATUSU KOORDINÁTORA

1. Funkciu koordinátora považujem v škole za veľmi užitočnú.
2. Kolegovia si funkciu koordinátora vôbec nevážia.
3. Kolegovia považujú funkciu koordinátora ako možnosť prílepiť si k platu.
4. Funkciu koordinátora považujem v škole za nedocenenú.
5. Kolegovia nepoznajú náplň činnosti koordinátora.
6. Pre rodičov je koordinátor zbytočne platený človek.
7. Rodičia funkciu koordinátora považujú za ťažkú a zodpovednú.

SPOLUPRÁCA S PRACOVNÍKMI ŠKOLY

1. Vedenie školy sa spolupodieľa na príprave plánu prevencie.
2. Spolupráca s ostatnými pracovníkmi školy v oblasti prevencie je veľmi formálna-neosobná.
3. Kolegovia majú často tendenciu poučať ma o ich metódach prevencie.
4. Spolupráca koordinátora s ostatnými pracovníkmi školy zlyháva na základe rôznych postojov k užívaniu drog.

MOTIVÁCIA K FUNKCII KOORDINÁTORA

1. Funkciu koordinátora dostáva ten učiteľ, ktorému sa nič lepšie neušlo.
2. Funkciu koordinátora si vážim práve tak ako vyučovanie mojich vyučovacích predmetov.
3. Vnímam to ako príležitosť môjho kariérneho rastu.
4. Je to pre mňa možnosť osobnostného rozvoja a sebarealizácie.
5. Funkcia koordinátora je čisto formálna záležitosť.
6. Funkcia koordinátora je pre mňa možnosť získať nové kontakty s odborníkmi v oblasti soc. patológie.
7. Funkcia koordinátora mi umožňuje zúčastňovať sa školení a tréningov.

POZITÍVNE HODNOTENIE VLASTNEJ PRÁCE

1. Dokážem v žiakoch vzbudiť dostatočný záujem o problematiku závislostí.
2. Pri riešení problémov som objektívny a spravodlivý.
3. Dokážem byť pre žiakov oporou pri riešení problémov z oblasti soc. patológie.
4. Som spokojný s realizáciou programov a aktivít pod mojim vedením.

LIMITY VPLYVU VLASTNEJ PRÁCE

1. Nemám možnosť ovplyvniť patologické správanie rodičov žiakov.
2. S ťažkými prípadmi soc. pat. si naozaj neviem poradiť.

3. Mám na žiakov malý vplyv v porovnaní s vplyvom rovesníkov.
4. Mám na žiakov malý vplyv v porovnaní s vplyvom rodičov.
(autor dotazníka Gavora, Božik, 2016)

1.3 Validita dotazníka

Obsahovú validitu (face validity) sme uskutočnili na základe vlastného úsudku o vhodnosti znenia položiek vzhľadom k zložke dotazníka. Vzťah medzi zložkami dotazníka sme testovali korelačným koeficientom.

Tabuľka 1

Interkorelácie medzi zložkami dotazníka

		Percepcia statusu	Spolupráca	Motivácia	Pozitívne hodnotenie	Limity
Percepcia statusu	Pearson Correlation	1	,017	,973**	,770**	–,218*
	Sig. (2-tailed)		,873	,000	,000	,037
	N	92	92	92	92	92
Spolupráca	Pearson Correlation	,017	1	–,036	,441**	–,918**
	Sig. (2-tailed)	,873		,736	,000	,000
	N	92	92	92	92	92
Motivácia	Pearson Correlation	,973**	–,036	1	,747**	–,147
	Sig. (2-tailed)	,000	,736		,000	,163
	N	92	92	92	92	92
Pozitívne hodnotenie	Pearson Correlation	,770**	,441**	,747**	1	–,562**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000
	N	92	92	92	92	92
Limity	Pearson Correlation	–,218*	–,918**	–,147	–,562**	1
	Sig. (2-tailed)	,037	,000	,163	,000	
	N	92	92	92	92	92
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).						
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).						

Jednotlivé korelácie medzi zložkami dotazníka vyjadrujú logické súvislosti, čo podporuje opodstatnenosť tematického zamerania piatich zložiek.

2 Overovanie dotazníka na vybranej výskumnej vzorke

2.1 Charakteristika výskumnej vzorky

V rámci Slovenska sme distribuovali 230 dotazníkov, pričom sa nám vrátilo 98 dotazníkov, návratnosť teda bola 42,61 %. Pri spracovávaní bolo vyradených 6 dotazníkov (6,12 %), pretože respondenti niektoré položky vynechali, resp. nevyplnili správne.

Vo finále sa teda do overovania dotazníka zapojilo 81 (88 %) žien a 11 (12 %) mužov. Môžeme teda konštatovať, že vo funkcii koordinátora prevencie, rovnako ako v celom školstve, dominujú ženy. Pôvodne sme predpokladali, že práve o funkciu koordinátora prevencie budú mať väčší záujem muži, ale to sa nestalo. Zisťovanie self-conceptu mužov a žien je však logickým predpokladom inakosti. V našom prípade, vzhľadom na nízky počet respondentov – mužov je sledovanie sebaobrazu na báze genderových rozdielov bezpredmetné. Avšak ukázalo sa, že zaujímavou možnosťou sledovania rozdielov v self-concepte je dĺžka pedagogickej praxe učiteľov.

Dĺžku pedagogickej praxe koordinátorov prevencie sme rozdelili do piatich skupín, pričom rozsah každého intervalu je 5 rokov. Najviac zastúpená bola skupina koordinátorov prevencie drogových závislostí a iných sociálno-patologických javov s dĺžkou pedagogickej praxe od 6 do 10 rokov, a to v počte 36 (39,1 %) respondentov. Druhou najpočetnejšou skupinou boli koordinátori prevencie drogových závislostí a iných sociálno-patologických javov s dĺžkou pedagogickej praxe nižšou ako 5 rokov, a to s počtom 26 (28,3 %) respondentov. Nasleduje skupina respondentov s dĺžkou pedagogickej praxe od 16 do 20 rokov (16 respondentov t.j. 17,4 %) a od 11 do 15 rokov (12 respondentov t.j. 13 %). Najmenej zastúpená je skupina koordinátorov prevencie drogových závislostí a iných sociálno-patologických javov s dĺžkou pedagogickej praxe nad 21 rokov (2 respondenti t.j. 2,2 %).

Tabuľka 2

Zloženie výskumnej vzorky podľa dĺžky pedagogickej praxe

Pedagogická prax	Frekvencia	%
0–5	26	28,3
6–10	36	39,1
11–15	12	13,0
16–20	16	17,4
21 a viac	2	2,2
Spolu:	92	100,0

Dĺžku praxe vo funkcii koordinátora prevencie drogových závislostí a iných sociálno-pedagogických javov sme rozdelili do 3 skupín, s rozsahom intervalu 3 roky. Najviac zastúpená je skupina respondentov s praxou vo funkcii koordinátora od 4 do 6 rokov, a to až 60 (65,2 %) respondentov. Druhú najpočetnejšiu skupinu tvoria 22 (23,9 %) respondentov s dĺžkou praxe koordinátora prevencie od 0 do 3 rokov. Najmenšie zastúpenie má skupina respondentov s praxou od 7 do 9 rokov vo funkcii koordinátora.

Tabuľka 3

Zloženie výskumnej vzorky podľa dĺžky praxe vo funkcii koordinátora prevencie drogových závislostí a iných sociálno-patologických javov

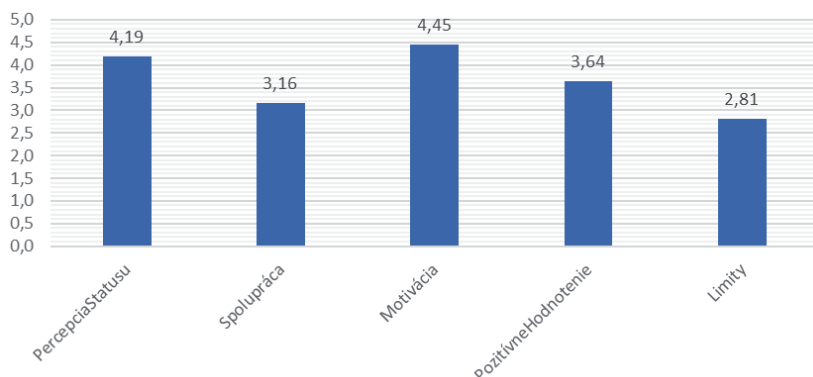
Prax koordinátora prevencie	Frekvencia	%
0–3	22	23,9
4–6	60	65,2
7–9	10	10,9
Spolu:	92	100,0

2.2 Interpretácia výskumne zistených skutočností vzhľadom na hypotézu

Hlavné výsledky dotazníka uvádza graf č. 1. Čím je vyššie skóre, tým je daný výsledok lepší, hodnotnejší. Ako vidno, vo všetkých zložkách (okrem zložky Limity) sú údaje nad stredovou hodnotou škály (čo je 3 body), to ukazuje na dobrú úroveň koordinátorov prevencie v jednotlivých skúmaných zložkách. Najvyššie skóre preukázala dimenzia Motivácia, čo je potešiteľné – koordinátori prevencie dostatočne zreteľne chápu dôležitosť svojho postavenia. Len o málo nižší výsledok dosiahli koordinátori v zložke Percepčia statusu. Potom nasledujú s malým rozdielom ostatné zložky.

Graf 1

Výsledky dotazníka podľa zložiek

V ďalšej časti výskumu nás zaujímalo, či napriek obmedzenosti počtu respondentov existujú rozdiely medzi mužmi a ženami v priemernom skóre zložiek dotazníka. Výsledky ukazuje Tabuľka 4.

Tabuľka 4

Výsledky v jednotlivých zložkách dotazníka podľa pohlavia

POHL		Percepcia statusu	Spolupráca	Motivácia	Pozitívne hodnotenie	Limity
Muži	AP	4,18	3,23	4,50	3,68	2,77
	N	11	11	11	11	11
	S. D.	0,76689	0,65626	0,6463	0,31802	,39457
Ženy	AP	4,19	3,15	4,44	3,63	2,81
	N	81	81	81	81	81
	S. D.	0,67667	0,64309	0,63044	0,35795	0,39037
Štatist. rozdiel M-Ž		0,673 ⁻	0,357 ⁻	0,352 ⁻	0,732 ⁻	0,487 ⁻

Úroveň sebaobrazu koordinátorov v podstate napodobuje v jednotlivých zložkách dotazníka celú vzorku. Aj keď medzi pohlaviami boli isté rozdiely, ukázalo sa, že tieto neboli štatisticky významné. Ako ukazuje posledný riadok v tabuľke 4, medzi mužmi

a ženami neboli zistené štatistické rozdiely v priemernom skóre v žiadnej zo zložiek dotazníka (neparametrický test Mann-Whitneyho).

a) Percepcia statusu koordinátora

Samotní koordinátori prevencie, či už sa jedná o mužov alebo ženy, považujú výkon svojej funkcie za veľmi užitočný, pričom však majú pocit, že je v škole táto funkcia nedocenená. Podľa ich názoru si ani ich kolegovia túto funkciu dostatočne nevážia, nepoznajú náplň činnosti funkcie koordinátora a vnímajú túto funkciu iba ako možnosť prílepkovania si k platu. Aj rodičia, ako jeden z kľúčových partnerov školy pri prevencii, považujú podľa vyjadrenia koordinátorov, túto funkciu za ťažkú a zodpovednú, pričom však zároveň za zbytočne platenú funkciu.

b) Spolupráca s pracovníkmi školy

K spolupodieľaní sa s vedením školy pri príprave ročného plánu prevencie sa koordinátori nevedeli jednoznačne vyjadriť. Možno je táto funkcia naozaj považovaná za formálnu, a tak k tomu pristupuje aj vedenie školy, aj ostatní pracovníci školy, pretože aj k tejto otázke sa vyjadrili koordinátori nejednoznačne. Nie všetci zamestnanci školy majú rovnaký názor na užívanie psychoaktívnych látok a zdravý životný štýl, ale ani k tejto téme sa nevedeli koordinátori jednoznačne vyjadriť, či na základe rôznych postojov k užívaniu drog zlyháva ich spolupráca s ostatnými pracovníkmi školy. Nejednoznačnosť odpovedí v tejto kategórii môže indikovať k tomu, že koordinátor prevencie je z jeho pohľadu odkázaný iba sám na seba alebo je, podľa nášho názoru, celková prevenčná činnosť realizovaná iba formálne.

c) Motivácia k funkcii koordinátora

Koordinátori deklarujú, že funkciu koordinátora dostáva ten učiteľ, ktorému sa nič lepšie neušlo, ale zároveň si túto funkciu vážia rovnako ako vyučovanie svojich vlastných predmetov. Túto funkciu vnímajú ako príležitosť vlastného kariérneho rastu, je pre nich možnosťou osobnostného rozvoja, seberealizácie, ďalej možnosťou získavania nových kontaktov s odborníkmi, je to pre nich možnosť zúčastňovať sa školení a tréningov, pričom však vnímajú funkciu koordinátora ako čisto formálnu záležitosť (nakolko je táto kategória sýtená vysokým skóre, môžeme konštatovať potvrdenie nášho predpokladu z predchádzajúcej kategórie o formálnosti funkcie koordinátora).

d) Hodnotenie vlastnej práce – schopností

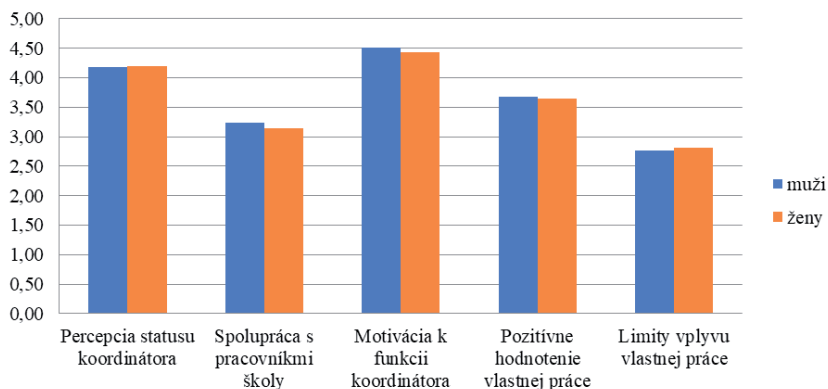
Táto kategória predstavuje sebahodnotenie koordinátora vykonávať túto funkciu, pričom koordinátori deklarujú „neistý súhlas“ s tým, že dokážu v žiakoch vzbudiť záujem o problematiku drogových závislostí, taktiež byť pri riešení problémov obťektivní a spravodliví. Môžeme sa domnievať, že koordinátori nie sú celkom presvedčení o tom, že dokážu byť pre žiakov oporou pri riešení problémov z oblasti sociálnej patológie, a taktiež nie celkom jednoznačne vyjadrujú súhlas so spokojnosťou s realizáciou programov a aktivít pod ich vlastným vedením.

e) Limity vplyvu vlastnej práce

Koordinátori prevencie sa vyjadrili, že do určitej miery majú možnosť ovplyvniť aj patologické správanie rodičov žiakov (tolkokrát deklarovaná spolupráca školy a rodiny) a do určitej miery si vedia poradiť aj s ťažkými prípadmi sociálnej patológie. Ich vplyv na žiaka v porovnaní s vplyvom rovesníkov resp. rodičov tiež nie je, podľa ich mienky, zanedbateľný.

Graf 2

Výsledky jednotlivých kategórií dotazníka podľa pohlavia

2.3 Rozdelenie podľa vekových skupín – zistenia

a) Percepcia statusu koordinátora

Ak porovnáme vzťahy medzi jednotlivými skupinami podľa veku, tak odpovede vekovej kategórie 26–30 rokov sa do značnej miery odlišovali od ostatných vekových kategórií, pričom bolo cítiť neistotu a nejednoznačnosť v odpovediach na všetky otázky v tejto kategórii. Ostatné vekové skupiny odpovedali s miernymi odchýlkami v skóre približne rovnako. Tento výkyv môže byť podľa nášho názoru spôsobený entuziazmom nastupujúcich učiteľov a následným určitým útlmom až skepsou, pričom po prekonaní tohto obdobia nastáva stabilizácia a vyrovnanosť.

b) Spolupráca s pracovníkmi školy

V tejto kategórii dominuje rozdielnosť odpovedí vekovej skupiny 41–50 rokov, ktorá deklaruje, že vedenie školy sa podieľa na príprave plánu prevencie, ale zároveň súhlasí, že spolupráca s ostatnými pracovníkmi školy je neformálna a zlyháva na základe rôznych postojov k užívaniu drog. Vyjadrujú súhlas, že kolegovia majú tendenciu poučať ich o metódach prevencie. Túto vekovú kategóriu tvoria už vyzreli

učitelia s určitým nadhľadom a sebareflexiou a preto predpokladáme, že ich odpovede neboli ničím ovplyvnené a odpovedali tak, ako to naozaj cítia aj keď výsledok v oblasti spolupráce nie je príliš lichotivý. Ostatné vekové kategórie odpovedali nejednoznačne.

c) **Motivácia k funkcii koordinátora**

Aj v tejto kategórii sa dosť výrazne odlišuje veková kategória 26–30 rokov, ktorá osciluje na hranici nejednoznačnosti a nerozhodnosti. Veková skupina do 25 rokov podľa očakávania vníma funkciu koordinátora v podstate ako možnosť rastu, seberealizácie a získavania nových kontaktov, pričom ale túto funkciu berie ako formálnu pre tých, ktorým sa nič iné neušlo. U ostatných vekových skupín takmer rovnomerne skóre klesá.

d) **Hodnotenie vlastnej práce – schopností**

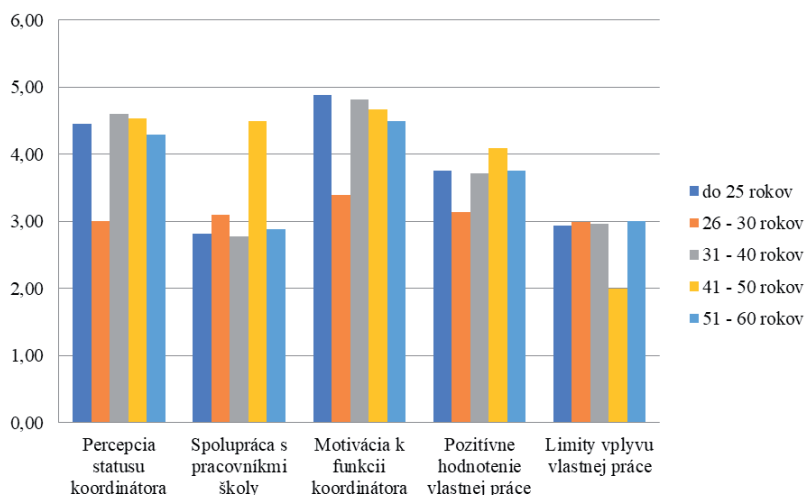
V tejto kategórii si najviac veria a vyjadrujú spokojnosť koordinátori z vekovej skupiny 41–50 rokov a na základe predchádzajúcich výsledkov podľa očakávania nejednoznačne sa vyjadrujú koordinátori od 26 do 30 rokov. Ostatné vekové kategórie sú s malými odchýlkami na rovnakej úrovni.

e) **Limity vplyvu vlastnej práce**

Takmer všetky vekové kategórie oscilujú okolo hranice nejednoznačnosti, avšak veková kategória 41–50 rokov preukazuje podľa výsledkov dostatočné sebavedomie v zmysle vplyvu vlastnej práce aj v porovnaní s rovesníkmi alebo rodičmi žiakov.

Graf 3

Výsledky jednotlivých kategórií podľa vekových skupín

2.4 Rozdelenie podľa dĺžky pedagogickej praxe – zistenia

a) Percepcia statusu koordinátora

Z odpovedí koordinátorov s praxou do 5 rokov je zrejmä neistota a nejednoznačnosť, čo je v kontraste s ich nováčikovským zápalom a entuziazmom z predchádzajúcich výsledkov. Ostatné skupiny sú s miernymi odchýlkami (v našom prípade nepodstatnými) takmer na rovnakej úrovni.

b) Spolupráca s pracovníkmi školy

Koordinátori s pedagogickou praxou 16–20 rokov jednoznačne odpovedali inak ako ostatné skupiny, čo jednak môže vyplývať s dĺžky praxe a jednak korešpondovať s predchádzajúcimi výsledkami kedy koordinátori s takouto praxou sú už vyzretí učitelia a vyzreté osobnosti s nadhľadom a sebareflexiou, a preto predpokladáme, že ich odpovede neboli ovplyvnené vonkajšími ani vnútornými motiváciami.

c) Motivácia k funkcii koordinátora

Jasnejšie už formulovali svoje odpovede aj koordinátori s praxou do 5 rokov, ale ešte stále nedosiahli úroveň ostatných skupín, pričom najjednoznačnejšie sa vyjadřili koordinátori s praxou 11–15 rokov a 6–10 rokov, čo deklaruje určitú stabilitu a konzistentnosť.

d) Hodnotenie vlastnej práce – schopnosti

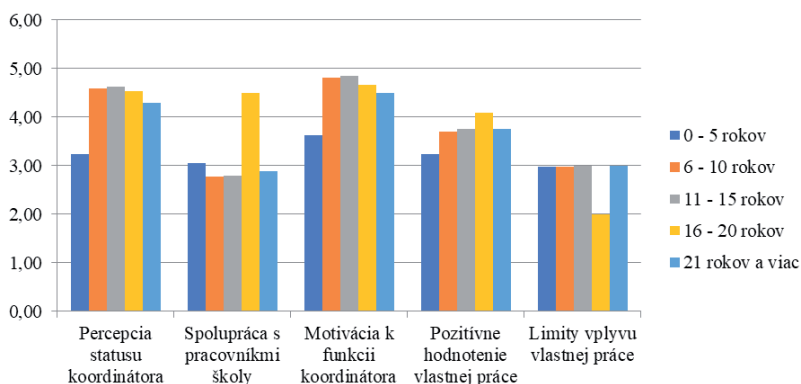
V tejto kategórii si najviac veria a vyjadřujú spokojnosť koordinátori s dĺžkou praxe 16–20 rokov čo je z nášho pohľadu prirodzené, nakoľko sa jedná o skúsených pedagógov, ktorí by mali byť schopní reálne zhodnotiť svoje pôsobenie a výsledky.

e) Limity vplyvu vlastnej práce

Pozitívne vníma svoje limity práve skupina s praxou 16–21 rokov, ktorá nesúhlasí ani s jedným výrokom v tejto kategórii. V podstate môžeme zaznamenať presah v rámci rozdelenia podľa veku, čo by nám potvrdilo spojitosť početnej zhodnosti odpovedí.

Graf 4

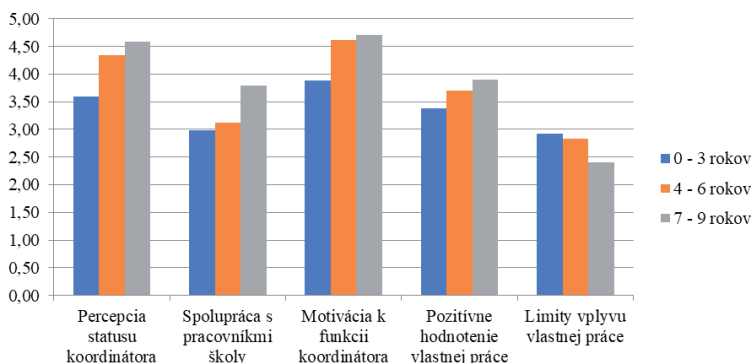
Výsledky jednotlivých kategórií podľa dĺžky pedagogickej praxe

Výsledky jasne ukazujú vplyv dĺžky praxe na pozícii koordinátora smerom k jednoznačnosti odpovedí vo všetkých kategóriách a taktiež s vlastným sebahodnotením a určitou dávkou istoty pri hodnotení limitov vplyvu vlastnej práce pri dĺžke praxe 7–9 rokov. Je jasne vidieť zrenie a postup naprieč jednotlivými kategóriami v zmysle čím dlhšia prax, tým väčšia istota a presvedčenie. Z uvedeného teda vyplýva, že i skúsenosti a profesijné zrenie majú vplyv na pozíciu koordinátora prevencie. V súčasnej dobe dokončujeme obdobný výskum k pozícii školského metodika prevencie hodnotenie.

Graf 5

Výsledky jednotlivých kategórií podľa dĺžky praxe vo funkcii koordinátora

Zhrnutie

Zistenia, ktoré priniesla prvá fáza prezentovaného výskumu ukazujú na skutočnosť, že by bolo dobré venovať koordinátorom prevencie viac pozornosti i vo vzťahu k ich osobného sebapoňatiu. Nami prezentované výsledky nie sú komplexné, pretože v tejto dobe prebieha zber dát i v Českej republike. Na relevantné výsledky je samozrejme potrebné zvýšiť počet respondentov zapojených do výskumu. No domnievame sa, že nami adaptovaný výskumný nástroj môže poslúžiť i pre ďalšie výskumné projekty.

Učitelia – koordinátori prevencie okrem určitých osobnostných predpokladov nevyhnutných pre vykonávanie tejto funkcie, ktoré sme sa snažili mapovať prostredníctvom zisťovania sebaobrazu koordinátorov prevencie v SR, by mali nevyhnutne spĺňať aj požiadavky odbornej spôsobilosti.

V tejto súvislosti je namieste zamyslieť sa nad prípravou budúcich učiteľov na vysokých školách. Vysoké školy by mali študentov bezpodmienečne v rámci svojich jednotlivých študijných programov pripravovať aj na prácu v rámci prevencie sociálno-patologických javov a venovať pozornosť resp. vytvoriť dostatočný priestor pre absolvovanie praxí v inštitúciách, ktoré sa zaoberajú problematikou sociálnej patológie a umožniť im tak získať čo najširšie portfólio poznatkov.

Naším jednoznačným odporúčaním je, že príprava koordinátorov prevencie by mala byť cyklická a systematická a jej obsahom by mali byť aj osobnosť rozvíjajúce prvky.

Literatúra

- Andrews, J. A. & Duncan, S. C. (1997). Examining the reciprocal relation between academic motivation and substance use: Effects of family relationships, self-esteem and general deviance. *Journal of Behavioral Medicine*, 20(6), 523–549.
- Atkinson, R. L. (2003). *Psychologie*. Praha: Portál.
- Blatný, M. (2001). *Sebepojetí v osobnostním kontextu*. Brno: MU.
- Božik, R. (2017). Professional career training for school prevention specialists at universities. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 237, s. 1468–1474.
- Gavora, P. (2012). *Tvorba výskumného nástroja pre pedagogické bádanie*. Bratislava: SPN.
- Gavora, P. & Božik, R. (2016). *Tvorba výskumného nástroja pre koordinátorov prevencie*. Vytvorené pro dizertační práci na PedF UK v Praze, obhájená 27. 4. 2017.
- Wiegerová, A. et al. (2012). *Self-efficacy v edukačných súvislostiach*. Bratislava: SPN Mladé letá.
- Zákon č. 317/2009 Z. z., *O pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov*.

Kontakt:

PhDr. Roman Božik, Ph.D.
Ústav školní pedagogiky
Fakulta humanitních studií UTB ve Zlíně
e-mail: bozik@fhs.utb.cz